

KAREL IV. – ODKAZ OTCE VLASTI PROCHÁZKA STŘEDOVĚKÝM BRNEM

Autor: Mgr. Pavel Vaníček

1. Brno ve středověku

Roku ..... získalo Brno od krále **V.....** **potvrzení tzv. V..... a M..... privilegia**. Jednalo se o soupis práv, svobod a zákonů, kterými se měl život v Brně v budoucnu řídit a který si Brňané sami sestavili.

Ve městě Brně, jako novém **k..... městě**, rychle rostly nové stavby – církevní: (k....., k.....) i m..... domy. Původní tvar nejstarších hlavních t..... a ulic se ani v dalších stoletích příliš nezměnil.

Správa města: panovníkovy zájmy hájil: **královský r.....**, důležité záležitosti projednávala **r..... složená z k.....**. Rozhodnutí rady bylo povinné pro všechny občany. Od 14. století se rada scházela už ve vlastním úředním domě – **r.....**. Dnes je to **n.....** dochovaná světská (necírkevní) stavba v Brně. Zde probíhaly soudy, úřadoval zde městský **p.....** a byl zde i „**městský a.....**“ (ve věži), kde se uchovávaly důležité písemnosti a peníze. V budově tzv. **S..... r.....** sídlila **s.....** města šest století.

Povinnosti občanů: platit **d.....**,

Práva města a občanů: byly stanoveny **dny** pro konání **t..... (právo t.....)** a město získalo také právo mít **h.....**. Tržiště byla centrem obchodu i života města. Hlavním byl D..... trh – nám. S..... a H..... - dnešní Z..... trh.

Když město navštívili **k.....**, bydleli v domech majetných **m.....**. Ke konci 13. století byl na kopci **Š.....** založen stejnojmenný hrad. Pohostinství hrad poskytoval králům a markrabatům jen na krátkou dobu, protože hlavním úkolem hradu byla **o.....** města. Samotné město bylo zbudováno na úpatí kopce, který mohl usnadnit útok nepřátel. Opevnění nad městem v podobě hradu však naopak obranyschopnost Brna zvyšovalo. Ve středověku nebyl Špilberk pokládán za součást města. Postupem času byl rozšiřován, zdokonalováno opevnění a později sloužil jako zemská vojenská **p.....** a v následujících staletích i jako obávané **v.....** - **ž.....** n..... - nejznámější vězni: b..... T....., S..... P.....).

Původní **hradby:** tvořily nepravidelný ovál – Šilingrovo nám. – Husova ulice – Moravské nám. – Rooseveltova ul. – dolní část ul. Koblížné – Orlí – Benešova – Nádražní – Bašty – Denisovy sady. Do města se vstupovalo 5 branami: názvy čtyř bran podle městských čtvrtí – B..... (Šilingrovo náměstí), V..... (u České ulice), B..... (konec ulice B.....), M..... (konec ulice Orlí – jediná **z..... brána**).

5. brána – **Ž.....** (dole na začátku Masarykovy ulice – vstup do města i židovské čtvrti).

Názvy ulic: např. **K**..... – **v**..... **k**.....,

Církevní stavby: kostel sv. P..... a P....., sv. M....., sv. J.....

Na dnešním Dominikánském náměstí stála **k**..... k..... a

m..... dům (dnes kino Špalíček)

Počet obyvatel a jeho složení: sto let od založení města zde žilo asi ..... lidí. Zpočátku české obyvatelstvo tvořilo nadpoloviční většinu, ale situace se měnila koncem 13. století, kdy se hojně do města stěhovalo n..... mluvící obyvatelstvo. Ještě na začátku 20. století bylo město považováno za n..... .

KLÍČ: BRNO VE STŘEDOVĚKU

Roku **1243** získalo Brno od krále **Václava I.** potvrzení tzv. **Velkého a Malého privilegia**. Jednalo se o soupis práv, svobod a zákonů, kterými se měl život v Brně v budoucnu řídit, a který si Brňané sami sestavili.

Ve městě Brně jako novém **královském městě** rychle rostly nové stavby – církevní: (**kostely**, **kláštery**) i **měšťanské** domy. Původní tvar nejstarších hlavních **tržišť** a **ulic** se ani v dalších stoletích příliš nezměnil.

Správa města: panovníkovy zájmy hájil: **královský rychtář**, důležité záležitosti projednávala **rada složená z konšelů**. Rozhodnutí rady bylo povinné pro všechny občany. Od 14. století se rada scházela už ve vlastním úředním domě – **radnici**. Dnes je to **nejstarší** dochovaná světská (necírkevní) stavba v Brně. Zde probíhaly soudy, úřadoval zde městský **písař** a byl zde i „**městský archiv**“ (ve věži), kde se uchovávaly důležité písemnosti a peníze. V budově tzv. **Staré radnice** sídlila **samospráva** města šest století.

Povinnosti občanů: platit **daně**,

Práva města a občanů: byly stanoveny **dny** pro konání **trhů** (právo **trhové**) a město získalo také právo mít **hradby**. Tržiště byla centrem obchodu i života města. Hlavním byl **Dolní trh** – nám. **Svobody** a **Horní** - dnešní **Zelný** trh.

Když město navštívili **králové**, bydleli v domech majetných **měšťanů**. Ke konci 13. století byl na kopci **Špilberk** založen stejnojmenný hrad. Pohostinství poskytoval králům a markrabatům jen na krátkou dobu, protože hlavním úkolem hradu byla **obrana** města. Samotné město bylo zbudováno na úpatí kopce, který mohl usnadnit útok nepřátel. Opevnění nad městem v podobě hradu však naopak obranyschopnost Brna zvyšovalo. Ve středověku nebyl Špilberk pokládán za součást města. Postupem času byl rozšiřován, zdokonalováno opevnění a později sloužil jako zemská vojenská **pevnost** a v následujících staletích i jako obávané **vězení** – žalář národů – nejznámější vězni: **baron Trenck** a italský karbonář **Sylvio Pellico**).

Původní **hradby**: tvořily nepravidelný ovál – Šilingrovo nám. – Husova ulice – Moravské nám. – Rooseveltova ul. – dolní část ul. Kobližné – Orlí – Benešova – Nádražní – Bašty – Denisovy sady. Do města se vstupovalo **5** branami: názvy čtyř bran podle městských čtvrtí – **Brněnská** (Šilingrovo náměstí), **Veselá** (u České ulice), **Běhounská** (konec ulice **Běhounské**), **Měnínská** (konec ulice Orlí – jediná **zachovaná brána**).

5. brána – **Židovská** (dole na začátku Masarykovy ulice – vstup do města i židovské čtvrti).

Názvy ulic: např. **Kobližná – výrobci koblihů,**

Církevní stavby: kostel sv. **Petra** a **Pavla**, sv. **Mikuláše**, sv. **Jakuba**

Na dnešním Dominikánském náměstí stála **královská kaple** a **markraběcí dům** (dnes kino Špalíček)

Počet obyvatel a jeho složení: sto let od založení města zde žilo asi **6.000** lidí. Zpočátku české obyvatelstvo tvořilo nadpoloviční většinu, ale situace se měnila koncem 13. století, kdy se hojně do města stěhovalo **německy** mluvící obyvatelstvo. Ještě na začátku 20. století bylo město považováno za **německé**.

2. ÚKOLY PRO ŽÁKY (MOŽNÁ I PRÁCE VE DVOJICÍCH): ZJISTIT INFORMACE A PŘIPRAVIT SI KRÁTKÉ 5 MINUTOVÉ POVÍDÁNÍ K TÉMATU

- 1. HRAD ŠPILBERK**
- 2. JAN JINDŘICH**
- 3. JOŠT LUCEMBURSKÝ**
- 4. PROKOP**
- 5. MĚSTSKÉ BRÁNY A HRADBY, VÝVOJ MĚSTSKÉHO OPEVNĚNÍ**
- 6. STARÁ RADNICE,**
- 7. POVĚST O POKROUCENÉ VĚŽIČCE (FIÁLE)**
- 8. POVĚST O BRNĚNSKÉM DRAKU A POVĚST O ZAZDĚNÉM RADNÍM**
- 9. POVĚST O BRNĚNSNÉM KOLE**
- 10. DOMINIKÁNSKÁ ULICE A NÁMĚSTÍ, DŮM PÁNŮ Z KUNŠTÁTU**
- 11. HISTORIE KOSTELA SV. TOMÁŠE VE 13.-14. STOLETÍ**
- 12. HISTORIE KOSTELA SV. JAKUBA VE 13.-14. STOLETÍ**
- 13. KLÁŠTER NA STARÉM BRNĚ VE 13.-14. STOLETÍ, ELIŠKA REJČKA**